

РЕЦЕНЗИЯ

**На дисертационния труд на Яна Олег Дворецка,
докторант на самостоятелна подготовка към докторска програма
„Дизайн”
на тема: „Облеклото като знак за идентичност”
По шифър 8.2. Изобразително изкуство**

**За придобиване на образователната и научна степен
“доктор”**

Рецензент: доц.д-р Живка Бушева

Предложеният за рецензиране дисертационен труд на Яна Дворецка е посветен на много значима, интересна и актуална тема, а именно: “ **Облеклото като знак за идентичност**”. Така формулираната тема не само обяснява и обобщава значими характеристики в исторически план и за настоящето, но с успех преминава и с хипотези към близкото бъдеще.

Трудът е разработен в обем от 226 страници и е структуриран в увод, осем логически взаимосвързани части, заключение и библиография на използваната литература, справка за приносите и списък с публикациите по темата на дисертационния труд.

Структурата на дисертационната разработка е много сполучлива и се отличава с логическа последователност и завършеност. Стилът на изложение е точен, ясен и четивен.

Самият избор на темата и избраната структура свидетелстват изцяло за сериозността и смелостта на докторантката да се посвети на труден и недостатъчно изследван в своята цялост проблем.

Представен е автореферат, който отговаря изцяло на съдържанието и структурата на дисертационния труд и адекватно отразява основните положения, както и изведените от докторантката приноси.

Разглежданата в труда проблематика представлява особен интерес в разработките, свързани с изследване на облеклото и идентичността и напълно съответства на съдържанието на дисертацията. Подобни разработки са крайно ограничени и третираат частични проблеми от очертаната проблемна област в нашата, а и в чуждестранната специализирана литература. Това е дало възможност на докторантката да дефинира ясно и целесъобразно целта и произтичащите от нея основни задачи на дисертационния труд.

Разработката на Яна Дворецка е с изключителна значимост както в научно – изследователски, така и в научно- приложен план и има особена актуалност от гледна точка на прочита на важни процеси и тенденции, свързани с динамиката в модата.

Мотивацията на докторантката да се посвети на тази проблематика заслужава адмирации и е обоснована със солидното професионално образование на Яна Дворецка и с нейната задълбочена изследователска дейност.

В резултат на този изследователски интерес и конкретна проучвателна дейност, тя разработва своята докторска дисертация, включваща както цялостно теоретично изследване, така и конкретно емпирично проучване.

Докторантката е и уважаван и обичан от студентите преподавател в НБУ, тя е моя бивша студентка и още от тогава я помня като интелигентен, търсещ и мислещ млад човек, с богата креативност и сериозни изследователски интереси.

Яна Дворецка е мотивирана и е провела сериозно, задълбочено многопланово изследване, което свидетелства за цялостно познаване на проблематиката в изследваната област, подкрепено с пълноценно изследване на използваната литература. Посочените литературни източници показват стремеж към максимално пълно усвояване на съществуващите разработки, свързани с различните аспекти на облеклото като знак за идентичност. В цялостния

дисертационен труд, докторантката коректно и прецизно се позовава и цитира отделните източници от използваната много богата по своята същност литература.

Дисертационният труд следва да се определи като задълбочено куртурологично изследване на релацията облекло - идентичност, базиращо на се сериозен социологически и социалнопсихологически анализ, осъществен от професионалист в сферата на облеклото и модата.

Още в увода, разглеждайки функциите на облеклото и изяснявайки терминологичния апарат, докторантката адекватно и точно поставя проблема за комуникативната функция, проблем с сравнително малко изследван, особено в такива широки граници и с използването на богат комплект от критерии, каквито в случая са различните аспекти на идентичността.

Основната изследователска теза е ясно и точно формулирана, подложена на системно проучване, следвана от докторантката през цялата разработка и доказана с богат и убедително интерпретиран емпиричен материал. Тази теза за водещата роля на комуникативната функция на облеклото и превъзходството ѝ над другите е последователно изследвана, проследена и доказана както с основните изводи, така и с формулираните от докторантката приноси.

Коректно, по един академичен начин на нея е базирана и целта на дисертацията, а именно: „ да се създаде система от аспекти на идентичността, които се комуникират чрез облеклото и външния вид.” Дисертационната разработка, в своята цялост, постига убедително поставената цел и решава успешно декомпозирани от нея основни задачи.

Методологическата база на изследването на Яна Дворецка се характеризира с цялостност и се основава на адекватни спрямо проблематиката изследователски методи като историко – хронологически, системен, структурно – функционален и сравнителен. Цялостният теоретичен модел на изследването е сериозно обоснован и системно и пълноценно разработен. Избраната от авторката методология и конкретни изследователски методики на изследване

кореспондират обосновано с ясно формулираната основна цел и със задачите на изследването.

В отделните части – глави на дисертационния труд, закономерно, отделните методи намират конкретно значимо приложение, с леки модификации, доколкото акцентът се поставя върху един или друг аспект на идентичността на облеклото. Така например при разглеждане на облеклото като знак за социален статус естествено има акцент върху историко- хронологичния метод, докато при интерпретацията на облеклото като знак за културна принадлежност с основание присъства системния и структурно – функционален подход.

Дисертационният труд показва стремежът на докторантката към много задълбочено обхватно изследване и на практика може да се определи и като сериозен аналитичен социологически срез на обществото на базата на използвани различни критерии – аспекти на идентичността. Всъщност са изведени осем социални среза от осем критерия – аспекти на облеклото като комуникативен знак за идентичност, а именно: срез свързан със социален статус, срез за политическа/идеологическа принадлежност, срез по полов признак, срез основан на религиозна принадлежност, етнически и национален срез, срез въз основа на културно – групов принадлежност, друг за сексуална идентификация и накрая за работно – групов.

По този начин се е получила определено значима пълнота на използвани критерии – аспекти, даващи възможност за максимално точно определяне принадлежността и характеристиките на отделните групи хора и личности в зависимост от съответното облекло.

Осъществените интерпретации ни дават основание да кажем, че в резултат своя анализ докторантката Яна Дворецка е извела изключително значими социално – психологически характеристики на различни социални групи и в различни времеви периоди на базата на различни кодове за идентичност, намерили категорични изрази в облеклото, аксесоарите и поведението на техните представители. В този план следва да се изтъкне, че в

резултат на това задълбочено изследване са изведени обобщения и изводи с голяма значимост в народопсихологичен план.

Докторантката заслужава специални адмирации и по отношение на издирания, използван и интерпретиран емпиричен материал, който най-добре се вижда от огромното количество литературни източници, посочени от нея. Това свидетелства за задълбочен изследователски интерес, стремеж към максимално пълно обхващане на избраната проблемна област, системност и положени сериозни научни усилия.

Стремежът на Яна Дворецка към системност, структурност и изчерпателност се проявява и в начина на изложение. Интерпретациите и анализите навсякъде, след всяка глава са обобщени в основни изводи, които придават завършеност при разглеждането на всеки отделен аспект на обекта като знак за идентичност.

В резултат от цялостната изследователска дейност, отразена в дисертационния труд, Яна Дворецка изгражда система от критерии – аспекти на идентичността, които се комуникират чрез обекта, но в конкретен момент, в конкретни условия и времеви измерения.

Тя убедително извежда и присъщата на отделните идентификационни кодове динамика, както и неизбежно настъпващи различни по вид промени, при които определени идентични проявления в резултат на отделни влияния отслабват и дори е възможно да отпаднат за сметка на други или появата на нови. Така тя дава сигурна система за по-нататъшни изследвания, които успешно могат да се основават на изведената от нея система.

Комуникационната функция на обекта прави външния вид на хората система от индикатори, свързани с тяхното самосъзнание, позициониране в обществото и стремеж към определен статус и позиции.

Докторантката убедително обобщава достигнатото от нея в заключението на своя дисертационен труд.

Формулираните от Яна Дворецка приноси адекватно и точно описват постигнато в цялостната разработка. В по-голямата си част те имат значима теоретична стойност. Изградени са върху много впечатляващо количество достоверен материал, отразяващ всички основни изследвания в конкретната проблемна област.

Чрез своя дисертационен труд докторантката доказва, че наистина притежава много задълбочени теоретични знания в своята област, може да осъществява сериозни теоретични анализи, като използва подходящо подбран и приложен илюстративен материал. Част от приносите имат и по-пряко приложно значение и могат да бъдат използвани не само от специалисти в областта на модата, но и от други изследователи, включително от сферата на конкретните емпирични изследвания.

Докторантката има шест публикации по дисертационната тема, три от които с международно значение, потвърждаващи постигнатото в резултат на нейната изследователска насоченост.

Като препоръка си позволявам да отбележа, че начинът на отряване на използваните литературни източници в текста на изложението, може да бъде направен по-прегледен начин, чрез номерация на съответните източници.

Дисертационният труд на Яна Дворецка за служава категорично положителна оценка.

Въз основа на постигнатото и изтъкнатите приноси в дисертацията, убедено предлагам на членовете на Научното жури да присъдят научната и образователна степен “доктор” на Яна Олег Дворецка

Доц д-р Ж.Бушева